

ЛЕБЕДОВО ЕЗЕРО. ПРИКАЗКА ЗА ВЪЗРАСТНИ ПОДНЕСЕНА ЗА ДЕЦА

д-р Джулия Ромеова Йорданова

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – град Благоевград

Резюме: *Статията има за цел запознаване с балета „Лебедово езеро“ и неговата сериозност и как този спектакъл може да бъде адаптиран за деца, които да бъдат участници в него или за детска публика. Как би могло без да се промени сюжетната линия, като бъдат вмъкнати детски танци, които не са заложен при поставянето на балета. Въздействието на музиката, сценографията и костюмите и как това въздейства на детската публика. Възпитателният метод на приказките и препратката към това да може да се разграничава доброто от злото и вярата в справедливостта.*

Ключови думи: „Лебедово езеро“, класически балет, адаптация за деца

SWAN LAKE. A TALE FOR ADULTS PRESENTED FOR CHILDREN

Phd Djulia Romeova Yordanova

Southwest University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad

Abstract: *The article aims to introduce the ballet "Swan Lake" and its seriousness and how this performance can be adapted for children to be part of it or for a children's audience. How could it without changing the other plot line, such as inserted children's dances, which are not set in the setting of the ballet. The impact of music, set design and costumes and how this affects a child audience. The educational method of fairy tales and the reference to this can foster good from evil and belief in justice.*

Key words: “Swan Lake”, a classical ballet, adapted for children

Балетът „Лебедово езеро“ е считан за най-популярния балет в световен мащаб. През 1875 година дирекцията на Большой театър възлага на Чайковски написването на балета Лебедово езеро. Това произведение разказва история с магия, трагедия и романтика, което съдържа сложни теми и дълбоки емоционални състояния.

Както посочва А.Янева в книгата си „Хореографски подходи и жанрови преобразувания в балети от класическия репертоар“.

Конфликтът в „Лебедово езеро“ се решава в сферата на танца, като съпоставяне между танцовите характеристики на Одета и Одилия, но Одилия не притежава собствена тема, тя имитира темата на Одета и я изпълнява различно – бравурно и демонстративно за сметка на песенния лиризм при Одета. „Лебедово езеро“ е един от редките случаи, когато имитационния принцип в хореографията получава такова майсторско и категорияно превъплъщение.

Лебедово езеро, написано по сюжета на руската народна приказка „Лебед–птица – свенлива девица, често се представя и адаптира за деца.

Композиторът отдавна е имал желание за написването на балет по сюжета на Лебедово езеро, като през 1871 година композира в Каменка едноактния такъв балет за децата на сестра си, които изпълняват и главните роли в него. От този опус той взема и главната тема на лебедите.

Премиерата е на 04.03.1877 година в Большой театър в Москва. Тя няма никакъв успех, като причини за провала са посочени слабата хореография, несполучлива сценография и слабо представяне на солисти. По-късно през 1894 година Лев Иванов и Мариус Петипа поставят балета в Марински театър, като балета се посреща възторжено от критиката и публиката.

Основните теми на Лебедово езеро са борбата на доброто и злото, силата на истинската любов и саможертвата. Тези теми са представени чрез красиви танцови движения и завладяваща музика. Главните герои принц Зигфрид, Одета – Одилия, и злият магьосник Ротбарт отговарят на техните музикално – лайтмотивни теми, като темата на Одета е взета от едноактния балет написан по-рано. Музиката отговаря на образа на нежния, бял лебед, като се появява многократно в спектакъла (дуета в първо действие, излизането на лебедите във второ действие, съблазняването на Зигфрид от Одилия в трето действие, когато се появява Одета и също при танца на малките лебеди.

Произведението има уникалното свойство да привлича, както възрастни така и деца. За възрастните това е проиведение, което разкрива дълбоки емоционални състояния и сложни взаимоотношения. За децата, историята на омагьосаните лебеди и красивата музика създават едно вълшебно изживяване. Много адаптации за деца са създадени, като опростяват сюжета и акцентират върху магическите елементи и красивите танци.

Балетът е в четири действия и пролог. Ще бъдат изведени, като отделни разработки четирите действия и пролога, като се направи предложение и анализ как да бъде адаптиран балета за деца без да се загуби идеята на спектакъла.

Прологът може да започне с въведение в спокойното и красиво кралство, където живее принц Зигфрид. Той е млад и обича да изследва горите в замъка си, но един ден докато е на лов открива езеро пълно с красиви, бели лебеди. Принцът е запленил от красотата на тези създания и решава да се върне и да ги види отново. Една вечер, когато Зигфрид се връща до езерото той вижда как лебедите се превръщат в млади жени, шодени от красивата принцеса Одета. Тя му разказва тъжната си истори:

Злият магьосник Ротбарт я е омагьосал да бъде лебед през деня и човек през нощта. Единственият начин да развали магията е, ако някой я обикне истински и й обещае вечна вяност. В този момент се появява Ротбарт, който се опитва да раздели двамата влюбени. Принцът обещава да се бори за любовта на Одета и да освободи нея и нейните приятелки от проклятието.

Прологът на „Лебедово езеро“ за деца може да завърши с обещанието на Зигфрид да спаси Одета. Това е чудесен начин да запознаем младата публика с основната идея на балета, като оставим историята отворена за по-нататъшни приключения и развитие.

Адаптирането на класически произведения, като „Лебедово езеро“ за деца е важно за да се предаде културното наследство на следващите поколения. Прологът дава основата за запленяваща и вдъхновяваща история, която може да насърчи децата да се интересуват от балет и класическа музика.

Целта на адаптирането на първо действие е да се направи по-разбираемо и ангажиращо за деца, без да се губи основната сюжетна линия и оригиналното произведение.

Сюжетът може да бъде опростен, като предлагам да се акцентира на следните аспекти:

1. Принцът празнува рожден ден с приятели (тук могат да бъдат включени танци изпълнявани от деца, които не са заложили в оригиналния вариант, но биха могли да обогатят картината, но да не променят сюжета (ролите могат да бъдат разнообразни – цветя, деца на гостите, десерти и др).
2. Майката на принца му казва, че скоро трябва да си избере съпруга.
3. Възниква веселие и танци, които да подчертаят радостта и приятелството (тук отново има възможност да бъдат включени деца – танцьори, като могат да олицетворяват радостта или като се включват различни горски животни, които да добавят елемент на фантазия).

Адаптацията на първо действие на „Лебедово езеро“ за деца изисква опростяване на сюжета, цветно представяне на персонажите, използване на ярки визуални и музикални елементи и включване на интерактивни елементи (участие на публиката – децата в публиката могат да бъдат поканени да участват в танци, заедно с балета) Би могло при по-малките зрители да бъде добавен нов персонаж, а именно разказвач, който да обяснява случващото се по-лесен и интересен начин. Така балетът се превръща в по-достъпен и интересен за младата аудитория, като същевременно запазва своята магия и красота.

Важни са костюмите и декорите на сцената, които ако са ярки и цветни с елементи на фантазия ще задържат вниманието на децата по-дълго и ще ги заведат във вълшебния свят на приказките. Могат да бъдат включени животински костюми и магически декори.

В музикално отношение оригиналната музика на Чайковски трябва да е представена в по-кратки и повтарящи се елементи, за да бъде по-разбираема за децата.

Във второто действие има ключови сцени, които развиват основната сюжетна линия и изискват специално внимание при адаптацията за деца. Целта на тази адаптация е да запази магията на оригинала, като същевременно направи историята достъпна за децата.

Второ действие на „Лебедово езеро“ се фокусира на върху срещата на принц Зигфриг с Одета и разкриването на нейната трагична съдба и останалите лебеди.

Вниманието се насочва към емоциите на героите, конфликта с Ротбарт и обещанието за освобождение.

Децата имат по-кратък времеви интервал на внимание, затова е важно балетът да бъде съкратен, като това включва подбиране на ключови сцени и намаляване на времетраенето на по-дългите танци.

Използването на визуални ефекти, като светлини и проекции могат да направят спектакъла по-вълнуващ и ангажиращ. Например, сцената с магическото езеро може да бъде подсилена с помощта на прожекции, които създават усещане за магически свят.

Това действие дава възможност на хореографа и режисьора да бъдат вмъкнати отново детски танци, които да обогатят и разнообразят действието (танц на вълните, танц на рибките, танц на малките лебеди, дори някакъв щастлив спомен на Одета от детството ѝ с нейните приятелки в двореца).

Трето действие се развива в замъка на принц Зигфрид, където се провежда голям бал, на който са дошли принцеси от различни кралства. Тук са включени няколко характерни танца, които контрастират с хореографията, костюмите и музиката на лебедите в предишното действие и по този начин запазват вниманието на детската публика. Появата на Ротбарт и Одилия с тъмни, но красиви костюми създават мистериозно настроение. За измамата на Ротбарт се разбира от появата на истинската Одета облечена в бяло и тук отново се акцентира дори и цветово на борбата между доброто и злото. Това е момент на напрежение и драматизъм, но трябва да бъде представен по начин, който не е твърде плашещ за децата, които трябва да повярват в силата на истинската любов и доброто.

Последното действие е и борбата между принца и Ротбарт, който е решен да победи злия магьосник и да спаси Одета. Любовта побеждава злото и спектакълът завършва позитивно, като езерото се превръща в място на радостта и свободата.

Ще разгледаме възможността „Лебедово езеро“ да бъде адаптиран за деца и възможността да бъдат включени деца – танцьори в постановката.

Хореографски адаптацията за деца трябва да бъде опростена ако част от танцуващите ще бъдат деца. Главните три действащи лица – Ротбарт, Одета – Одилия и Зигфрид, е хубаво да запазят характера на персонажите си, като взимайки предвид

сложността на героите те могат да бъдат изиграни само от зрели и опитни артисти, който да могат да покрият и технически сложните хореографии и сложните актьорски задачи. В спектакъла няма заложен сцени, който предполагат да бъдат изтанцувани от деца освен танца на „четирите малки лебеда“ от второ действие, който става емблематичен и разпознаваем, заради запомнящата се музика и хореография. В нередки случаи това е представено в спектакъла от деца. Също така танца на „четирите малки лебеда“ се танцува и като отделен номер на концерти, конкурси и в танцови програми.

В отделните действия на балета би могло да се вмъкнат танци, които не са заложен от самото създаване на балета, но могат да бъдат допълващи и акцентиращи действието без да променят сюжетната линията. Предложените по-горе танци на вълните, на рибките, на спомена, на цветята, деца на гостите и т.н могат да допринесат за лесното приемане на действието от детската публика. Важно е да се акцентира върху добрите персонажи и техните поддръжници, защото изкуството е възпитателна единица, затова и в спектакъла Одетта е съпроводена от кордебалет от бели лебеди, а Одилия има подкрепата само на злия магьосник, което ни навежда на мисълта, че доброто винаги ще има повече последователи. Както това се акцентира в хореографията, така спомагат и костюмите (белите пачки на лебедите, символ на чистотата и добротата), така и черната пачка на Одилия (символ на злото).

За децата е много типично да приемат всичко точно така, както го виждат и е важно да не се объркат техните представи за справедливост.

В заключение предлагам в балетите, като „Лебедово езеро“ с по-сериозна тематика и повече сложност да бъдат адаптирани за деца, като в тях бъдат вмъкнати моменти за изява или за подсилване на действието, или за разведряване на прекалената драматичност на моменти. Това налага необходимостта от достъпни методи за различните възрастови групи публика и участници.

Литература:

Ангелов, С. (2019) *Музикално – сценично творчество за деца в България през втората половина на XX и началото на XXI век. Литературни герои и сценични реализации.* София: Печатница Симолини – 94.

Букай, Х. (2019) *Класически приказки, за да опознаем по-добре себе си.* София: Издателка къща „Хермес“.

Григорович, Ю. (1981) *Балет енциклопедия.* Москва: Издательство „Советская энциклопедия“.

Сагаев, Л. (2006) *Книга за балета.* София: Издателство „ИК братя Сагаеви“.

Янева, А. (2009) *Хореографски подходи и жанрови преобразования в балети от класическия репертоар.* София: Институт за изкуствознание.

Янева, А. (2010) *Фолклорни нашепвания в балетни реализации.* Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“.

Янева, А. (2020) *Архитектонични принципи на хореографска режисура в балетното изкуство.* София: Институт за изследване на изкуствата.